ILMATIETEEN LAITOS

LAUSUNTO

26.09.2022 403/03.00.01/2022

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Lausuntopyyntö 20.9.2022, VNS 6/2022 vp

Ilmatieteen laitoksen lausunto Kansallisesta ilmasto- ja energiastrategiasta

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt Ilmatieteen laitokselta lausuntoa asiasta VNS 6/2022 vp Valtioneuvoston selonteko Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallinen ilmasto- ja energiastrategia.

Ilmatieteen laitos on perehtynyt selontekoon ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Kansallisen ilmasto- ja energiastrategian lähtökohta eli hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä on erittäin kannatettava tavoite. Strategia itsessään keskittyy pääasiassa energiakysymyksiin ja ottaa taakanjakosektorin keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman (KAISU) ja maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman (MISU) annettuina. Liikenteen päästövähennykset kuuluvat taakanjakosektorille ja sisältyvät siten voittopuolisesti KAISUun. Ilmasto- ja energiastrategiassa on kuitenkin joitain liikennesektoriin liittyviä linjauksia.

Strategian mukaan uusiutuvia liikennepolttoaineita edistetään jatkossakin ensi sijassa jakeluvelvoitteella. Tämä on linjassa liikenne- ja viestintäministeriön näkemyksen kanssa, jonka mukaan biopolttoaineiden jakeluvelvoitteen asteittainen kiristäminen on välttämätöntä KAISUssa asetetun liikenteen päästöjen puolittamistavoitteen saavuttamisen kannalta. Tämän vuoksi haluammekin nostaa esille energiakriisin seurauksena päätetyn jakeluvelvoitteen alentamisen vuosina 2022 ja 2023. On tärkeää, että toimi jää aidosti määräaikaiseksi ja KAISUn mukaiselle polulle palataan mahdollisimman pian.

Kuten strategiassa linjataan, Suomen tulee valmistautua vetyratkaisujen käyttöönottoon ja siten edistää puhtaan eli fossiilittoman vedyn tuotantokapasiteettia sekä vedyn siirtoon ja jakeluun tarvittavia infrastruktuureja. Vedyn odotetaan tulevan tärkeäksi energialähteeksi myös raskaassa liikenteessä lähivuosikymmeninä. Siirtymään valmistautuessa on tärkeä ottaa huomioon vetyratkaisujen tekninen kypsyystaso sekä kilpailukyky, sekä millä aikataululla nämä mahdollisesti paranevat.

Pidämme erittäin hyvänä, että strategia nostaa esille energiatehokkuuden parantamisen, sillä se on ollut toistaiseksi Suomessa alikäytetty tapa edistää paitsi päästövähennyksiä myös kansallista energiaturvallisuutta. Käynnissä oleva energiakriisi edesauttaa varmasti löytämään keinoja säästää energiaa ja parantaa energiatehokkuutta läpi yhteiskunnan, ja onkin tärkeää, että hyvien ja elämänlaatua heikentämättömien ratkaisujen käyttö jää

pysyväksi myös energiakriisin jälkeen. Myös liikennesektorilla energiatehokkuutta voidaan parantaa monin tavoin niin tavara- kuin henkilöliikenteessä.

Strategiassa on jossain määrin huomioitu energiajärjestelmän sää- ja ilmastoriippuvuus nyky- ja tulevissa olosuhteissa (mm. sääriippuvainen energiantuotanto, myrskyjen ja lumikuorman vaikutus sähköverkolle ja puunkorjuulle). Sään ääri-ilmiöihin liittyvät riskit tulevat ilmastonmuutoksen edetessä lisääntymään Suomessakin ja sitä kautta korkeatasoisen olosuhdetiedon ja -ennusteiden merkitys korostumaan riskien ennakoinnissa sekä kriittisten hetkien energiaturvan varmistamisessa.

Yhdymme strategian ajatukseen, jonka mukaan tutkimus, kehitys ja innovointi ovat erittäin keskeisessä roolissa Suomen ilmastotavoitteiden mahdollistajina. Kuten strategiassa tuodaan esille, TKI-panostukset ovat suotuisan investointiympäristön lisäksi kriittinen tekijä esim. teollisuuden päästöjen vähentämisessä ja yhteiskunnan sähköistymiskehityksessä (ml. liikenteen sähköistyminen). Samanaikainen panostaminen sekä soveltavaan että perustutkimukseen mahdollistaa toisaalta nopeasti käytäntöön vietävät ratkaisut ja toisaalta täysin uusien läpimurtojen kehittämisen. Molempiin satsaaminen on täten tärkeää paitsi kotimaan päästöjen vähentämisessä myös Suomen hiilikädenjäljen ja vientimahdollisuuksien kasvattamisessa.

Lopuksi haluamme nostaa esille, että energiakriisi, Venäjän puun tuonnin tyrehtyminen ja myös osa ilmasto- ja energiastrategian linjauksista lisäävät painetta kotimaisen biomassan käytölle ja sitä kautta mahdollisille lisähakkuille. Myös biopolttoaineet linkittyvät tähän kokonaisuuteen. Kestävästi tuotettuja biomassoja on kuitenkin saatavilla rajallisesti, ja on tärkeää käyttää ne kokonaisuuden kannalta viisaimmalla ja kustannustehokkaimmalla tavalla. Ilmasto- ja energiastrategian lähtökohtana olevan hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen edellyttää välttämättä paitsi päästöjen rivakkaa vähentämistä, myös riittävää maankäyttösektorin nettonielua jäljelle jäävien päästöjen täysmääräiseksi kompensoimiseksi. Siksi Tilastokeskuksen vuoden 2021 pikaennakko, joka indikoi Suomen maankäyttösektorin kääntyneen merkittävästä nettonielusta kasvihuonekaasupäästöjen lähteeksi, on erittäin huolestuttava. Mikäli tämä alustava tieto vahvistuu, tulee se tarkoittamaan merkittävien toimien tarvetta nettonielun vahvistamiseksi.

Hannele Korhonen
Toimialajohtaja, tutkimusprofessori
Ilmastontutkimusohjelma